

Jaarverslag 2009

Nr. 20100041/985

Onderwijsraad
Nassaulaan 6
2514 JS Den Haag
e-mail: secretariaat@onderwijsraad.nl
070 – 310 00 000 of via de website: www.onderwijsraad.nl

Inhoudsopgave

1	Woord vooraf	5
2	Adviseur van minister, parlement en gemeenten	6
3	De raad in 2009	7
4	De activiteiten in cijfers	10

1 Woord vooraf

Het jaarverslag van de Onderwijsraad bestaat uit twee delen: een maatschappelijk verslag in de vorm van een *Jaarboekje* en een administratief verslag. Het hier voorliggende verslag betreft het tweede gedeelte; het dient in samenhang met het *Jaarboekje* te worden bekeken. Op deze wijze tracht de raad zijn werk op hoofdlijnen onder de aandacht te brengen van velen en tegelijkertijd ook de meer gedetailleerde informatie voor geïnteresseerden toegankelijk te houden.

Dit administratieve verslag benoemt slechts de belangrijkste activiteiten van de raad in 2009 en bevat geen bespreking van de uitgebrachte adviezen en verkenningen. Voor wie meer wil weten zijn de volledige adviezen en verkenningen van de raad in te zien op www.onderwijsraad.nl.

2 Adviseur van minister, parlement en gemeenten

De Onderwijsraad is een onafhankelijk adviesorgaan van de regering, opgericht in 1919. De raad adviseert – gevraagd en ongevraagd – de ministers van OCW (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) en van LNV (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit). Ook de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal kunnen om advies vragen. Gemeenten kunnen in speciale gevallen van lokaal onderwijsbeleid (bijvoorbeeld huisvesting van scholen) een beroep doen op de raad.

Deskundig, eigentijds en onafhankelijk

De raad adviseert over alle aspecten en vormen van onderwijs en leren voor kinderen, jongeren en volwassenen. Waar liggen interessante mogelijkheden voor onderwijs (binnen en buiten de instellingen) en wat is de beste manier om die te benutten? Wat is daarbij de rol van de overheid of van andere partijen in en rond de onderwijswereld?

De expertise binnen de raad en de staf zorgt ervoor dat welk onderwerp ook aan de orde is, er vanuit verschillende invalshoeken naar wordt gekeken. Raadsleden zijn afkomstig uit alle sectoren van het onderwijs of hebben daarmee een bijzondere band. Verschillende disciplines zijn vertegenwoordigd, bijvoorbeeld onderwijskunde, economie, rechten en organisatiekunde. Ook betreft de raad de internationale dimensie bij de adviezen. Tot slot zijn expertise en meningen van anderen van groot belang: de raad wil nadrukkelijk verder kijken dan de eigen deskundigheid. Daarom organiseert hij regelmatig seminars en geeft hij op zijn website ruimte voor discussie naar aanleiding van publicaties.

De Onderwijsraad levert met een deskundige inbreng en een eigentijdse visie een bijdrage aan discussies over onderwijs en onderwijsbeleid. Dat de raad daarbij een onafhankelijke koers vaart, spreekt voor zich. De achtergrond van de raadsleden staat daarvoor garant. Zij zijn afkomstig uit verschillende geledingen van de maatschappij en worden door de regering benoemd op grond van hun wetenschappelijke kennis, praktijkervaring in het onderwijs of maatschappelijke bijdrage. De benoeming is op persoonlijke titel en de leden vertegenwoordigen geen belangengroepen.

Werkwijze van de raad

Ieder jaar doet de raad voorstellen voor het eigen *Werkprogramma*. De minister voegt hieraan zijn adviesonderwerpen toe en stelt het programma vast. Daarna biedt hij het de beide Kamers der Staten-Generaal aan, op Prinsjesdag. Het parlement kan adviesvragen aan het *Werkprogramma* toevoegen. Het programma geeft een globaal beeld van de onderwerpen die aan de orde komen; in de loop van het jaar worden de adviesvragen en de tijdsplanning ingevuld. Onder invloed van de actualiteit kunnen adviesonderwerpen worden ingetrokken of juist toegevoegd.

De raad komt in de regel om de vier weken plenair bijeen, vooral om adviezen en verkenningen vast te stellen. Speciale commissies, door de raad ingesteld, bereiden de adviezen voor. Een advies is de behandeling van een concrete vraag, die meestal leidt tot aanbevelingen die op de kortere termijn kunnen worden doorgevoerd. Een verkenning is meer agendavormend en behandelt een bepaalde ontwikkeling in het onderwijs vanuit een langetermijnperspectief. De raad neemt in een verkenning meestal (nog) geen standpunt in, maar draagt onderwerpen aan die zich lenen voor advisering. Alle publicaties van de raad zijn te vinden op de website: www.onderwijsraad.nl.

3 De raad in 2009

Politiek-bestuurlijke context

Het beleidsprogramma *Samen werken, samen leven* van het kabinet-Balkenende IV is gebaseerd op zes pijlers. Onderwijs vormt een belangrijk element van een aantal van deze pijlers. Binnen de pijler *Een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie* is daarbij onderwijs vooral van belang als voorwaarde voor het in stand houden van onze welvaart. De economie zal niet kunnen functioneren zonder een voortdurende aanwas van goed opgeleide jonge mensen, die op de hoogte zijn van de nieuwste ontwikkelingen op verschillende vakgebieden. Binnen de pijler *Sociale samenhang* ligt het accent op de sociale functie van onderwijs. Onderwijs vervult een belangrijke rol bij het in stand houden van de sociale cohesie binnen de samenleving. "De school is de plek waar het beste uit kinderen en jongeren wordt gehaald, maar waar ze ook voldoende bagage meekrijgen om als verantwoordelijke mensen bij te dragen aan de samenleving."

Het beleidsprogramma definieert bij iedere pijler een aantal doelstellingen voor de kabinetsperiode 2007-2011. De volgende van deze doelstellingen hebben betrekking op onderwijs:

- (11) Hoger onderwijs met meer kwaliteit en minder uitval.
- (37) Verhogen van de kwaliteit van onderwijs onder meer door basis-, voortgezet- en beroepsonderwijs naadloos op elkaar en op het hoger onderwijs aan te laten sluiten.
- (38) Voldoende gekwalificeerd onderwijspersoneel, nu en in de toekomst
- (39) Het realiseren van een sluitend systeem voor kinderopvang voor 0-4 jarigen (inclusief VVE).
- (40) Het fors uitbreiden van het aantal brede scholen.
- (41) Een maatschappelijke stage voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs.
- (42) Het geleidelijk invoeren van gratis schoolboeken in het voortgezet onderwijs.
- (73) Alle jongeren tot 18 jaar raken actief of passief vertrouwd met cultuur en kunstvormen en met de Nederlandse geschiedenis.

Verschillende door de raad in 2009 uitgebrachte adviezen sluiten aan bij dit beleidsprogramma van het kabinet. De adviezen *Middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen* en *De weg naar de hogeschool* gaan in op doelstelling 11 van het kabinet en aan doelstelling 37 wordt aandacht besteed in de adviezen *Examens in het vmbo* en *Kaders voor de referentieniveaus* en in de uit eigener beweging uitgebrachte verkenning *Ontwikkelingsrichtingen voor het middelbaar beroepsonderwijs*. Aan doelstelling 38 van het kabinet heeft de raad speciale aandacht besteed in de adviezen *Kwaliteitsborging van het eindniveau van aanstaande leraren* en *Naar doelmatiger onderwijs*. Het advies *De stand van educatief Nederland 2009* gaat op meerdere van de kabinetsdoelstellingen in.

Verder heeft de raad op verzoek van de Tweede Kamer het advies *Minimum leerresultaten, interventie en intern toezicht* uitgebracht.

De raad

2009 was het eerste jaar van de raadsperiode 2009-2010. De raad bestond dat jaar uit twaalf personen. De samenstelling van de raad was als volgt:

<i>Voorzitter</i>	
prof.dr. A.M.L. van Wieringen	Hoogleraar onderwijskunde, Universiteit van Amsterdam
<i>Leden</i>	
drs. F. Bont MPM	Directiesecretaris Koninklijke Horeca Nederland
prof.dr. L. Borghans	Hoogleraar arbeidseconomie en sociaal beleid aan de Universiteit Maastricht
prof.dr. R.J. Bosker	Hoogleraar onderwijskunde, directeur onderzoek pedagogische wetenschappen en onderwijskunde, Rijksuniversiteit Groningen
prof.dr. G.T.M. ten Dam (plaatsvervangend voorzitter)	Hoogleraar onderwijskunde en rector Instituut voor de Lerarenopleiding, Universiteit van Amsterdam
drs. C.J. Drenthe	Lid College van Bestuur Stichting LMC Voortgezet Onderwijs, Rotterdam
prof.dr. F.A. van der Duyn Schouten	Hoogleraar Operations Research, Universiteit van Tilburg
mr. L.K. Geluk	ex-Wethouder Jeugd, Gezin en Onderwijs bij de Gemeente Rotterdam en voorzitter van het College van Bestuur van het ROC Midden Nederland
drs. B. Kamphuis	Voorzitter College van Bestuur Christelijk Voortgezet Onderwijs Zuid-West Friesland
drs. J.M. Reijman	Algemeen directeur Laurentius Stichting voor katholiek primair onderwijs te Delft
dr. J. Snippe MBA	Lid College van Bestuur Hogeschool INHOLLAND
prof.mr. P.P.J. Zoontjes	Hoogleraar onderwijsrecht, Universiteit van Tilburg
<i>Secretaris:</i>	
drs. A. van der Rest	

De raad had zijn startbijeenkomst op 23 januari 2009 en vergaderde daarnaast twaalf maal plenair.

Het bureau van de raad

De Onderwijsraad wordt inhoudelijk en facilitair ondersteund door het secretariaat. Aan het hoofd staat de directeur, die tevens secretaris is van de raad. Hij werkt samen met een inhoudelijke staf en een afdeling Algemene Zaken. De staf bestaat uit mensen met verschillende achtergronden: onderwijskundigen, juristen, een econoom, een psycholoog, een sociaal geograaf, enzovoort. Deze brede deskundigheid zorgt ervoor dat ook de staf de adviesonderwerpen vanuit verschillende invalshoeken kan behandelen. In het afgelopen jaar zijn door vertrek van twee medewerkers vacatures ontstaan binnen de inhoudelijke staf. Met de benoeming van Mirjam Bakker en Judith Soons is inmiddels in deze vacatures voorzien. Het totaal aantal medewerkers verbonden aan het bureau bedraagt momenteel twintig.

De bureaumedewerkers hebben, zoals elk jaar, niet alleen de inhoudelijke voorbereiding van de adviezen verzorgd, maar ook de bijbehorende seminars, discussiebijeenkomsten en jubileumactiviteiten.

De secretaris van de Onderwijsraad heeft actief geparticipeerd in het dagelijks bestuur van EUNEC (European Network of Education Councils). EUNEC is het netwerk van samenwerkende onderwijsraden in Europa, dat is opgezet om te komen tot onderlinge informatie-uitwisseling over onderwijsontwikkelingen in de aangesloten landen en het formuleren van gezamenlijke standpunten over afspraken die binnen de instituties van de Europese Unie worden gemaakt en van invloed zijn op het nationale onderwijsbeleid.

In 2009 is door de medewerkers van de afdeling Algemene Zaken een belangrijke bijdrage geleverd. Met name de lustrumactiviteiten van de raad heeft de nodige inzet gevraagd. Men is nauw betrokken geweest bij het

opzetten van de Onderwijserfgoed site, het organiseren van de opera voor relaties en de administratie van de prijsvraag, de L-factor. Verder is gestart met het vormgeven van het duurzaamheidsbeleid. Binnen de afdeling Algemene Zaken is het afgelopen jaar tot slot aandacht besteed aan teamontwikkeling door middel van werkreflecties, een vorm van een intervisie-leergroep. In 2009 zijn vijf werkreflectiebijeenkomsten georganiseerd.

Het interactief werken van de staf, het publiceren van artikelen in vaktijdschriften en werkbezoeken, zijn in 2009 gecontinueerd. Ook houdt de staf een aantal kennisgebieden bij, om te zorgen voor een optimale kennisdeling. Daarnaast is er aandacht besteed aan het aangaan van het gesprek met brancheorganisaties over adviezen van de raad. Deze lijn zal in 2010 verder worden uitgewerkt.

De samenstelling van het secretariaat op 31 december 2009 was als volgt:

Directeur:

drs. Adrie van der Rest

Voorlichter:

drs. Cindy Rouwhorst

Coördinerend stafmedewerker:

dr.ir. Simone de Bakker-Löhner

Stafmedewerkers:

dr. Mirjam Bakker

drs. Maaïke Beuving

dr. Peter Gramberg

mr.dr. Pieter Huisman

mr. Cees van Leest

dr. Judith Soons

dr. Kathleen Torrance

dr. Ib Waterreus

dr. Anneke de Wolff

Algemene Zaken:

drs. Maria Gresnigt-Bakx (hoofd)

drs. Paula van den Berg (documentalist)

Hans Danner (facilitair medewerker)

Marion Niessen (management-assistente)

Corrie van Leeuwen-Harkes (facilitair medewerkster)

drs. Meile Tamminga (editor/webmaster/office-assistant)

Elisabeth Tjin-Chin Fon Jie (office manager)

Financiële Zaken:

Wil Kortenbach

4 De activiteiten in cijfers

Adviesproducten

De raad bracht in 2009 negen adviezen, twee verkenningen en tien studies¹ uit. Een advies is op verzoek van de Tweede Kamer uitgebracht. De verkenning over het middelbaar beroepsonderwijs heeft de raad eigener beweging uitgebracht.

Als studie zijn in 2009 ook twee zogenoemde acquis² uitgebracht. Hoogeveen en Nijssen hebben het acquis *Tien jaar adviezen over leraren en lerarenopleidingen: overzicht en balans* opgesteld en Van den Broek, De Vijlder, Warps, Van der Kleij en Wartenbergh schreven *Acquis hoger onderwijs*. Naast deze acquis en de studies in het kader van de uitgebrachte adviezen en verkenningen schreef Waterreus voor de raad de studie *Aandachtspunten voor het onderwijs bij de economische crisis*.

Activiteiten van de raad

Op 19 februari is er een kennismakingsbijeenkomst met de bewindslieden van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen geweest.

Op 12 maart heeft de raad kennisgemaakt met de Vaste Kamercommissie voor Onderwijs van de Tweede Kamer. In het regulier overleg met de Vaste Kamercommissie voor Onderwijs op 14 mei zijn de adviesonderwerpen voor het werkprogramma 2010 aangedragen door het Ministerie van OCW en de Onderwijsraad aan de orde gekomen. De Tweede Kamer heeft zelf bij deze gelegenheid eveneens diverse adviesonderwerpen voor het werkprogramma 2010 naar voren gebracht: onder meer een adviesvraag over waardevastheid van diploma's en een over interne organisatievormen van scholen en daarop inwerkende externe krachten.

De raad heeft op 21 april kennisgemaakt met de leden van de Commissie Onderwijs van de Eerste Kamer.

De voorzitter van de raad was in het verslagjaar lid van de Commissie Titulatuur HBO en lid van de Commissie Nationaal Plan Toekomst Onderwijswetenschappen (commissie-De Graaf). De eerstgenoemde commissie had als opdracht te verkennen of de graden *Bachelor of Applied Arts* en *Bachelor of Applied Sciences* een bruikbare invulling zouden kunnen zijn voor de hbo-titulatuur, met het verzoek zich daarbij te buigen over de volgende twee vragen.

- Draagt het bovengenoemde voorstel bij aan een internationaal beter bruikbare titulatuur voor hbo-afgestudeerden?
- Doet het voorstel recht aan het binaire onderscheid tussen het hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs?

De taak van de tweede commissie luidt: het opstellen van een toekomstgericht nationaal plan waarin de waarde en positie van de onderwijswetenschappen in Nederland, mede in internationaal perspectief, beschreven worden. Daarmee wordt ook een referentiekader geboden voor (bestuurlijke) beslissingen op landelijk, instellings- en facultair niveau ten aanzien van duurzame en hoogwaardige beoefening van de onderwijswetenschappen. De commissie gaat in op de versterking van de bijdrage van de onderwijswetenschappen aan de optimalisering van het Nederlandse onderwijs. De commissie houdt ook rekening met het beleidsprogramma van het kabinet en de strategische agenda voor hoger onderwijs en wetenschap.

¹ Een deel van deze studies is alleen gepubliceerd op de website van de raad

² Een acquis geeft een samenvattend overzicht van ontwikkeling van ideeën van de Onderwijsraad binnen een bepaald thema in beleid, praktijk en wetenschap in de achterliggende jaren.

Lustrum

De raad heeft in 2009 zijn negentigjarig jubileum gevierd. Ter gelegenheid van dit negentigjarig bestaan stond een aantal activiteiten gepland. Rode draad was de gedachte dat onderwijs niet alleen een kostbaar goed is waar we trots op mogen zijn, maar ook dat we het kunnen voeden door een zekere dienstbaarheid aan de samenleving te tonen en zélf iets aan onderwijs bij te dragen. Daarom vroeg de raad mensen van binnen en buiten het onderwijsveld zich actiever voor het onderwijs in te zetten. Bijvoorbeeld door het aanwenden van bestaande kennis en netwerken ten gunste van het onderwijs. Of door nieuwe activiteiten te ontwikkelen, die een positieve bijdrage leveren aan het onderwijs.

De Onderwijsraad is op zoek gegaan naar de L-factor: leerlingen en studenten die er plezier in hebben om andere leerlingen en studenten te laten delen in hun kennis en vaardigheden. De raad nodigde onderwijsinstellingen, leerlingen en studenten uit projectvoorstellen in te dienen, waarin de lesnemer de rol van lesgever op zich neemt. De raad heeft een bustour georganiseerd langs zeven genomineerde projecten. Op 25 november is tijdens een feestelijke prijsuitreiking De Katrol uit Rotterdam als winnaar bekendgemaakt.

Verder stonden er in het najaar twee debatten op het programma waarin thema's aan de orde kwamen uit het advies *De stand van educatief Nederland 2009*. In de gemeenten Tilburg en Utrecht is een discussie gehouden tussen enerzijds onderwijsbestuurders en anderzijds de maatschappelijke voorhoede van de gemeente op het gebied van bedrijfsleven, bestuur, gezondheid, cultuur en media. Doelstelling was hiermee een aanzet te geven tot grotere actieve betrokkenheid van de samenleving bij het onderwijs.

In februari is de erfgoedsite gelanceerd. Op www.onderwijserfgoed.nl zijn alle adviezen van de Onderwijsraad vanaf 1919 te vinden.

Tabel 1: Overzicht publicaties Onderwijsraad in 2009

10 februari	Advies	<i>De stand van educatief Nederland 2009</i> Maatschappelijke voorhoedes uit bedrijfsleven, politiek, sport en cultuur kunnen een grotere rol spelen in het onderwijs. Ook zou de discussie over wat leerlingen leren gevoerd moeten worden met alle docenten, ouders, leerlingen, vakgenoten en de branche. Dit leidt tot een grotere betrokkenheid van de maatschappij bij het onderwijs.
10 februari	Studie	<i>Maatschappelijke oriëntaties in het onderwijs</i> Deze studie gaat over maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het hoger onderwijs (hbo en wo) en over de rol van maatschappelijke elites. Kan het hoger onderwijs bijdragen aan de ontwikkeling van burgerschap bij de elite?
10 februari	Studie	<i>Baas over eigen school</i> Doordecentralisatie van huisvesting in het hoger onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs blijkt positieve gevolgen te kunnen hebben. Daar staat wel tegenover dat de onderwijsinstellingen een extra risico dragen en dat doordecentralisatie veelal gepaard gaat met een fysieke concentratie van onderwijs.
10 februari	Studie	<i>Uitwijken en inbrengen</i> Drie onderzoeksbureau hebben studies uitgevoerd naar thema's die volgens de raad binnen het huidige onderwijs sterk in beweging zijn.
3 april	Briefadvies	<i>Minimum leerresultaten, interventie en intern toezicht</i> Dit advies levert commentaar op het Wetsvoorstel goed bestuur, goed onderwijs. Dit wetsvoorstel bevat een aantal wijzigingen van wetten, die een slagvaardiger bestuur van onderwijsinstellingen mogelijk moeten maken.
10 april	Briefadvies	<i>Vernieuwd toezicht</i> De Onderwijsraad geeft in dit advies commentaar op de voorgenomen wijzigingen van de WOT (Wet op het onderwijstoezicht). Deze wijzigingen beogen een nieuw kader te scheppen voor het toezicht van de Onderwijsinspectie.
23 april	Advies	<i>Examens in het vmbo</i> Net als in havo en vwo kan volgens de raad ook in het vmbo de eis worden gesteld van maximaal één 5 voor de basisvakken Nederlands en Engels, mits daarbij voor de beroepsgerichte leerwegen Engels wordt vervangen door het beroepsgerichte programma.
23 april	Studie	<i>Ervaren deficiënties door havo- en mbo-opleidingen in de basisbagage van vmbo'ers</i> Zowel havo- als mbo-opleidingen constateren tekortkomingen in de bagage van studenten met een vmbo-vooropleiding. Het GION trekt deze conclusie op basis van onder andere een internetenquête.
19 mei	Advies	<i>Buiten de gebaande paden</i> Op verzoek van minister Klink van VWS heeft een aantal adviesraden zich geboden over de vraag hoe sectoren buiten de gezondheidszorg een bijdrage kunnen leveren aan het verminderen van op sociaal-economische factoren gebaseerde verschillen in gezondheid.
25 mei	Briefadvies	<i>Kwaliteitsborging van het eindniveau van aanstaande leraren</i> Dit advies gaat over de kwaliteit van de lerarenopleidingen. De raad doet enkele aanbevelingen die moeten leiden tot versterking van het vertrouwen van de samenleving in deze kwaliteit.

Tabel 1: Overzicht publicaties Onderwijsraad in 2009

9 juli	Verkenning	<i>Middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen</i> Het publieke onderwijs voor volwassenen zou meer deeltijdmogelijkheden moeten aanbieden, de examencommissies in het middelbaar en hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs kunnen hun rol in het volwassenenonderwijs sterker profileren. Het private onderwijs voor volwassenen kan strikter worden gelegd langs de lat van het Europees Kwalificatiekader en de afrondende diplomering na het volgen van een veelheid aan cursussen vraagt om een zekere vorm van toezicht.
9 juli	Studie	<i>Behoefte postsecundair onderwijs</i> De Onderwijsraad heeft ResearchNed verzocht een onderzoek te doen naar de behoeften van potentiële deelnemers aan postsecundair onderwijs en de mate waarin het bestaande aanbod daarop inspeelt.
9 juli	Studie	<i>De aansluiting tussen vraag en aanbod van postsecundair onderwijs</i> Het CHEPS heeft een inventarisatie uitgevoerd van de manier waarop in diverse landen wordt tegemoetgekomen aan de vraag naar postsecundair onderwijs.
28 juli	Briefadvies	<i>Kaders voor referentieniveaus</i> In dit advies wordt commentaar gegeven bij het voorstel van wet tot vaststelling van regels over referentieniveaus voor de taal- en rekenvaardigheden bij leerlingen.
30 juli	Studie	<i>Acquis hoger onderwijs</i> ResearchNed heeft een acquis opgesteld van de adviezen die de raad de afgelopen tien jaar heeft uitgebracht over hoger onderwijs.
13 november	Advies	<i>Naar doelmatiger onderwijs</i> Het onderwijs stevent af op een stevig debat over doelmatigheid. Doelmatigheid is echter geen doel op zich. De Onderwijsraad wil stimuleren dat scholen zich sterker richten op het bereiken van een zo hoog mogelijke onderwijskwaliteit met de huidige middelen. Draconische bezuinigingen zijn niet realistisch, maar zoeken naar doelmatigheidswinst is legitiem. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is het versterken van doelmatigheidsbesef. Het kostenbesef binnen het onderwijs kan omhoog. En ook kan met de huidige inzet van middelen en personeel een beter resultaat worden bereikt.
23 november	Verkenning	<i>Ontwikkelingsrichtingen voor het middelbaar beroepsonderwijs</i> In deze verkenning schetst de Onderwijsraad de stand van zaken in het middelbaar beroepsonderwijs en gaat hij na in hoeverre het systeem toekomstbestendig is. De conclusie is dat dit inderdaad het geval is, en dat er drie ontwikkelingsrichtingen denkbaar zijn waarin het middelbaar beroepsonderwijs zich verder kan ontwikkelen. Het is met name aan de sector zelf om – uiteraard binnen wettelijke grenzen – keuzes te maken, eventueel ook op locatieniveau.
23 november	Studie	<i>De positie van het middelbaar beroepsonderwijs in het buitenland</i> Een studie naar de multifunctionaliteit van beroepsonderwijs op middelbaar niveau in de Verenigde Staten en enkele Europese landen.
30 november	Advies	<i>De weg naar de hogeschool</i> De Onderwijsraad buigt zich in dit advies over de aansluiting tussen middelbaar en hoger beroepsonderwijs. De uitval van mbo'ers in het hoger beroepsonderwijs is aan de hoge kant en het rendement aan de lage kant. De raad ziet echter geen reden om het algemeen instroomrecht vanuit mbo-opleidingen in het hoger beroepsonderwijs te beperken.

Tabel 1: Overzicht publicaties Onderwijsraad in 2009

18 december	Studie	<i>Aandachtspunten voor het onderwijs bij de economische crisis</i> De economische crisis was voor de Onderwijsraad aanleiding om een interne discussie te organiseren over de mogelijke gevolgen van deze crisis voor het onderwijs. In deze beknopte studie is een vijftal aandachtspunten uitgewerkt, die van belang zijn bij het adviseren aan de bewindslieden en aan de Tweede Kamer vanwege de economische recessie.
21 december	Studie	<i>Tien jaar adviezen over leraren en lerarenopleidingen: overzicht en balans</i> Deze publicatie is één van de zogenoemde 'acquis' die de Onderwijsraad de laatste jaren heeft doen samenstellen. Twee onderzoekers analyseren de advisering van de raad over het onderwerp leraren. Zij gaan na welke standpunten de raad heeft ingenomen en hoe de advisering heeft doorgewerkt in de discussie en de besluitvorming.

Tabel 2: Overige publicaties van de raad

3 februari	<i>Jaarboekje 2008: Stellig verbonden aan onderwijs</i>
April	<i>Nieuwsbrief 24</i>
Juli	<i>Nieuwsbrief 25</i>
15 september	<i>Werkprogramma 2010</i>
Oktober	<i>Nieuwsbrief 26</i>
December	<i>Nieuwsbrief 27</i>

Tabel 3: Panels, seminars en conferenties door de raad georganiseerd

27 februari	Versnellingskamer <i>Leraren anders</i>
6 maart	Panelbijeenkomst <i>Exameneisen vmbo</i>
13 maart	Panelbijeenkomst <i>Examens lerarenopleidingen</i>
27 maart	Panelbijeenkomst <i>Verschuivingen in onderwijsondersteuning</i>
15 mei	Panelbijeenkomst <i>Het ROC-concept</i>
12 juni	Panelbijeenkomst <i>Maatschappelijke achterstanden</i>
10 september	Regionaal debat gemeente Tilburg
2 oktober	Panel <i>Zorg en medicalisering</i>
15 oktober	Regionaal debat gemeente Utrecht
16 oktober	Panelbijeenkomst <i>De positie van ouders in het onderwijs</i>

Tabel 4: Persberichten 2009

10 februari	<i>Onderwijs meer koesteren</i>
19 februari	<i>Het digitale geheugen van het Nederlandse onderwijs</i>
3 april	<i>Bewindvoering als aanvullend sanctie-instrument</i>
23 april	<i>Ook in vmbo maximaal één 5 voor basisvakken</i>
11 mei	<i>Win de L-factor</i>
9 juli	<i>Beter aanbod privaat en publiek volwassenenonderwijs</i>
14 september	<i>Zeven kanshebbers voor de L-factor!</i>
13 november	<i>Onderwijs moet doelmatigheidsdebat offensief tegemoet treden</i>
20 november	<i>Prijsuitreiking L-factor 25 november 2009</i>
25 november	<i>De Katrol Rotterdam heeft de L-factor</i>

Tabel 5: Door de raad georganiseerde pers- en publieksbijeenkomsten*

13 november	<i>Advies Naar Doelmatiger onderwijs</i>
25 november	<i>Prijsuitreiking van de L-factor , Centraal Museum, Utrecht</i>

* Bijeenkomsten voor persvertegenwoordigers en andere genodigden met aansluitend toelichting en discussie.

Tabel 6: Melding adviezen Onderwijsraad in de Tweede Kamer

Vermelding in	Aantal
Agenda's	4
Handelingen	42
Kamervragen	5
Kamerstukken	132

Tabel 7: Totale vermelding in schriftelijke media in 2009 (van 1 januari t/m 31 december)

	Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal	Totaal
Adviezen 2010	4	3	5		12
Adviezen 2009	68	102	43	214	427
Adviezen 2008	48	18	9	29	104
Adviezen 2007	10	8		5	23
Adviezen 2006 en eerder	7	7	2	4	20
Totaal	137	138	59	252	586

Begin 2009 is er veel aandacht voor het advies *De stand van educatief Nederland 2009*, het vierjaarlijkse rapport waarin de raad de stand opmaakt van het Nederlandse onderwijs. Ook een advies uit het voorgaande jaar (*Bestuurlijke ontwikkeling van het Nederlands onderwijs*) wordt dit jaar nog veelvuldig aangehaald, in het eerste kwartaal, maar ook als de fusietoets besproken wordt in de Tweede Kamer. Veruit de meeste aandacht krijgt het advies *Naar doelmatiger onderwijs* (november 2009), waarin de raad aangeeft dat het doelmatigheidsdenken in het onderwijs bevordert dient te worden, en dat hiervoor een cultuuromslag noodzakelijk is. In de media – zowel in dagbladen als op fora – domineert vooral de discussie over ‘tijdschrijven’. Onterecht is het beeld ontstaan dat de raad een voorstander zou zijn van ‘verplicht’ tijdschrijven; terwijl de raad dit slechts als een voorbeeldinstrument heeft willen aandragen om naar het eigen werken te kijken: “Doe ik als leraar de juiste dingen, of heb ik teveel taken die mij afhouden van mijn primaire rol: lesgeven en contacten met ouders?” Aspecten die kunnen bijdragen aan een doelmatiger onderwijs, zoals cultuurverandering en een professioneler hrm-beleid, zijn hierdoor onderbelicht gebleven. Dat het thema veel mensen – vooral leraren – heeft geraakt, bleek ook uit de vele publieksreacties die wij ontvingen via de website (26), en de vele discussies op online-fora, ingezonden brieven in kranten en het aantal hoofdredactionele commentaren over het onderwerp.

De totale aandacht in de media voor de adviezen van de raad was dit jaar minder dan vorig jaar (586).

Tabel 8: Media-aandacht voor adviezen van de raad, 2009

	Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal	Totaal
Lustrum (Erfgoed site, L-factor, debatten)	5	4	16	10	35
De weg naar de hogeschool	1			4	5
Ontwikkelingsrichtingen voor het middelbaar beroepsonderwijs				3	3
Naar doelmatiger onderwijs				163	163
Middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen (verkenning)			9	3	12
Kwaliteitsborging van het eindniveau van aanstaande leraren		14	1	8	23
Buiten de gebaande paden		13	2		15
Examens in het vmbo	1	32	3	4	40
Minimum leerresultaten, interventie en intern toezicht		17	2	2	21
De stand van educatief Nederland 2009	58	16	3	5	82
Overig	3	6	7	12	28
Tussentotaal adviezen 2009	68	102	43	214	427

Tabel 9: Presentaties	
5 februari	Panellid Moderne Vreemde Talen, Geertekerk Utrecht (prof.dr. Fons van Wieringen, voorzitter)
13 februari	Lezing over burgerschap, georganiseerd door Reformatorisch onderwijs te Hoevelaken (prof.dr. Geert ten Dam, raadslid)
5 maart	Presentatie <i>Een toekomst voor het VAVO</i> tijdens afscheid mevrouw I. Bouwhuis, Nova College, Haarlem (prof.dr. Fons van Wieringen, voorzitter)
18 maart	Lezing over bruikbare kennis tijdens conferentie Kennis van Waarde Maken, Jaarbeurs, Utrecht (prof.dr. Fons van Wieringen, voorzitter)
25 maart	Presentatie/les <i>Sociale vorming en sociale netwerken</i> in het onderwijs, Haagse Hogeschool, opleiding Integrale Veiligheidskunde, Den Haag (dr. Kathleen Torrance, stafmedewerker)
27 maart	Workshop over governance bij congres de Dag van het Toezicht 2009 (mr.dr. Pieter Huisman, stafmedewerker)
31 maart	Presentatie <i>Vreemde talen in het onderwijs</i> , VVD, partijcommissie onderwijs, Den Haag (dr. Kathleen Torrance, stafmedewerker)
17 april	Voordracht <i>Internationalisering in het onderwijs</i> . symposium Internationalisering, Europees Platform, Amsterdam (prof.dr. Jan Anthonie Bruijn, kringlid)
22 april	Voordracht <i>Innovatief toetsen</i> . Hogeschool Leiden (prof.dr. Jan Anthonie Bruijn, kringlid)
29 april	Gastcollege over vergelijkende onderwijskunde in Groningen (dr. Ib Waterreus, stafmedewerker)
7 mei	Inleiding <i>Verbinden en combineren</i> bij intrede van mevrouw Ineke Delies, Alfa College, Hoogeveen (prof.dr. Fons van Wieringen, voorzitter)
29 mei	Presentatie <i>Examens in het vmbo</i> , ORD Leuven, België (dr. Ib Waterreus, stafmedewerker)
29 mei	Presentatie <i>Partners in onderwijsopbrengst</i> , ORD Leuven, België (dr. Peter Gramberg, stafmedewerker)
2 juni	Presentatie <i>Partners in onderwijsopbrengst</i> tijdens bijeenkomst PO Raad/Projectbureau Kwaliteit (dr. Peter Gramberg, stafmedewerker)
16 juni	Debat over schaalvergroting in het onderwijs tijdens het Onderwijscafé, Den Haag (prof.dr. Paul Zoontjens, raadslid)
2 juli	UNESCO Conference <i>Quality, social responsibility and global citizenship</i> , The Hague (prof.dr. Jan Anthonie Bruijn, raadslid)
26 augustus	Lezing <i>Is popular education only history?</i> tijdens conferentie <i>Educating the people, the history of popular education</i> , Utrecht (prof.dr. Fons van Wieringen, voorzitter)
28 augustus	Presentatie <i>Een rijk programma voor ieder kind</i> tijdens bijeenkomst VNG voor wethouders en ambtenaren G27 (dr. Peter Gramberg, stafmedewerker)
8 september	Voorzitter jury Nationale Alfabetiseringsprijzen 2009, prijsuitreiking Dag van de alfabetisering, Zeist (prof.dr. Fons van Wieringen, voorzitter)
16 september	Voorzitter jury Ginjaar-Maas Prijs, prijsuitreiking te Rotterdam (prof.dr. Fons van Wieringen, voorzitter)
17 september	Inleiding voor de Vereniging van vakverenigingen van docenten voor het voortgezet onderwijs (VVVO) met als titel <i>Publieksdebat over vakinhoud goed voor docent en onderwijs</i> . Hogeschool Domstad, Utrecht (drs. Adrie van der Rest, secretaris-directeur)
17 september	Presentatie <i>Buiten de gebaande paden</i> tijdens bijeenkomst netwerk integraal gezondheidsbeleid RIVM (dr. Peter Gramberg, stafmedewerker)
3 oktober	Jury Leraar van het Jaar, prijsuitreiking te Arnhem (prof.dr. Fons van Wieringen, voorzitter)

Tabel 9: Presentaties	
12 oktober	Bijdrage aan het presidentspanel van het Europees netwerk van onderwijsraden (EUNEC). Titel: <i>Education councils in the European Union</i> . Budapest (drs. Adrie van der Rest, secretaris-directeur)
13 oktober	Keynote speech <i>Internationalisering in het hoger onderwijs</i> . Tweede jaarcongres SBO, Erasmus Universiteit Rotterdam (prof.dr. Jan Anthonie Bruijn, kringlid)
16 oktober	Lezing tijdens studiedag voor pabo-docenten rekenen-wiskunde tijdens PANAMA-conferentie te Utrecht (dr. Joke Snippe, raadslid)
21 oktober	Inleiding over <i>Vorming en onderwijs</i> bij project Onderwijs=Kunst, stadhuis Eindhoven (prof.dr. Fons van Wieringen, voorzitter)
19 november	Inleiding tijdens viering 10-jarig bestaan van Landelijke Klachtencommissie Onderwijs (prof.dr. Paul Zoontjens, raadslid)
21 november	Lezing over <i>Burgerschap</i> tijdens VBS-jaarvergadering te Utrecht (prof.dr. Geert ten Dam, raadslid)
27 november	Inleiding <i>Internationale leerroutes</i> . Conferentie Internationale leerroutes, Apeldoorn (prof.dr. Jan Anthonie Bruijn, raadslid)
4 december	Presentatie <i>Middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen</i> , congres Leido, Amersfoort (dr. Kathleen Torrance, stafmedewerker)
9 december	Presentatie <i>Mondialisering en de Unesco School</i> , tezamen met de heer Mohamed Sini, Figi Zeist (prof.dr. Fons van Wieringen)
15 december	Inleiding <i>Veranderingen in onderwijsmanagement</i> tijdens afscheid van de heer Peter Kastanje, directeur NSO, Amsterdam (prof.dr. Fons van Wieringen, voorzitter)
16 december	Presentatie over <i>De stand van educatief Nederland en Naar doelmatiger onderwijs</i> voor de Rotary in Santpoort (drs. Adrie van der Rest, secretaris-directeur)

Tabel 10: Artikelen	
1 oktober	<i>Is er een economische reden voor een fusietoets in het onderwijs?</i> , artikel van Ib Waterreus
15 december	Inleiding Geert ten Dam over burgerschapsvorming (VBSchrift nr. 10, december 2009)